

ARAŞTIRMA RESEARCH

Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Dönemi Cinsel İstismar Mitlerinin Yordayıcıları Olarak Empati ve Cinsiyetçilik Empathy and Sexism as Predictors of Childhood Sexual Abuse Myths in University Students

Nilüfer Koçtürk¹ , Seval Kızıldağ Şahin²

Öz

Çocukluk dönemi cinsel istismarı (ÇDCİ), çocuğun duygusal, zihinsel ve sosyal yaşamını olumsuz etkileyebilen durumlardan biridir. Yetişkinlerin çocukluk dönemi cinsel istismarına bakış açısını belirleyen mitleri, çocuğun istismar sonrası yeni bir travma yaşamasına neden olabilir. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, cinsiyetçilik ve empati değişkenlerinin çocukluk dönemi cinsel istismar mitlerini yordayıp yordamadığını ve ÇDCİ mitlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bu çalışmanın katılımcıları Türkiye'de bulunan bir kamu üniversitesinin öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmada, veri toplamak için Toronto Empati Anketi, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel analiz için çoklu regresyon analizi yöntemi ve bağımsız örnekler t testi kullanılmıştır. Çoklu regresyon sonuçları, ÇDCİ mitleri ile korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ile empati değişkenleri ($R = .36$, $R^2 = .13$, $p = .00$) arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cinsiyetçilik ve empati değişkenleri öğrencilerin ÇDCİ mitlerindeki toplam varyansın %13'ünü açıklamaktadır. Ayrıca bu çalışmada kadınların erkeklere göre daha az mite sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, bireysel düzeyde önleme çalışmalarının çocuk cinsel istismarını önlemek veya mağdurları uygun şekilde tedavi etmek için yeterli olmadığına ve toplumsal düzeyde çalışmaların gerekli olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, bu değişkenlerle ilgili eğitimlerin ÇDCİ mitleri üzerindeki etkileri daha sonraki çalışmalarda incelenebilir.

Anahtar sözcükler: Çocukluk dönemi, cinsel istismar, mitler, empati, cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet

Abstract

Childhood sexual abuse (CSA) is one of the situations that can negatively affect the emotional, mental and social life of the child. Myths that determine adults' perspectives on CSA may cause the child to experience a new trauma after sexual abuse. Therefore, the purpose of this study was to investigate whether sexism and empathy variables predict childhood sexual abuse myths and whether CSA myths differentiate based on gender. Participants consist of students of a state university in Turkey. In this study, Toronto Empathy Questionnaire, Ambivalent Sexism Inventory, and Childhood Sexual Abuse Myth Scale were used to collect data. Multiple regression analysis method and independent samples t test were used for statistical analysis. Multiple regression results show that there is a meaningful relation between CSA myths and sexism (benevolent and hostile dimensions) and empathy variables ($R = .36$, $R^2 = .13$, $p = .00$). The combination of sexism and empathy variables explains 13% of total variance in students' CSA myths. Moreover, in this study, it was determined that women had fewer myths than men. These results suggest that prevention studies at an individual level are not sufficient to prevent child sexual abuse or treat victims appropriately, and it proves that studies on a social level is absolutely necessary. In this respect, further studies may examine the effects of trainings about these variables on the embracing CSA myths.

Keywords: Childhood, sexual abuse, myths, empathy, sexism, gender

¹ Hacettepe Üniversitesi, Ankara

² Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman

✉ Nilüfer Koçtürk, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara, Turkey
niluferkocturk@hacettepe.edu.tr | 0000-0001-6124-1842

Geliş tarihi/Received: 27.06.2021 | Kabul tarihi/Accepted: 25.08.2021 | Çevrimiçi yayın/Published online: 25.12.2021

İNSANOĞLU tarih boyunca bilinmeyeni anlamlandırmaya çalışmıştır. Ancak cinsel saldırganlıkla ilgili mit kavramı ilk olarak 1970'lerde feminist hareketin tecavüz mitlerine odaklanmasıyla ortaya çıkmıştır (Brownmiller 2013). Mitler, bu bağlamda cinsel saldırgan davranışı mazur gösteren, yanlış ama yaygın olarak kabul edilen inançlardır (Burt 1980). Örneğin, çocuk cinsel istismarı (ÇCİ) erkek ve kız mağdurların psikolojisini olumsuz etkilese de erkeklerin ÇCİ'den daha az etkilendiğine dair mitler olabilir (Mendel 1995, Cromer ve Goldsmith 2010). Bir başka örnek olarak "Erkek çocukları yetişkin kadınlar tarafından istismar edildiklerinde bu durumdan daha az etkilenebilirler" gibi bir inanç ÇCİ'nin özellikle erkek çocuklar üzerindeki olumsuz etkisinin azalmasına neden olabilmektedir. Özetle, cinsel istismar mitleri; istismarın varlığını inkâr etme, suçlunun suçunu hafifletme, çocukları suçlama, çocukların iddialarına inanmama ve istismarın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirme gibi mitleri içermektedir (Tang ve Yan 2004). Bunlar hem ÇCİ'nin önlenmesini hem de mağdura gerekli sosyal desteğin sağlanmasını engelleyebilmekte; ayrıca istismar sonrası mağdurlarda ikincil travmaya yol açabilmektedir. İkincil travma, mağdurlara yardım etmesi gereken kişilerin, mağdurları suçlayarak, onlara karşı duyarsızlaşarak ve onların haklarını kötüye kullanarak mağdurları yeniden mağdur etme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Kgalema 2002). Bunun yanı sıra, bireylerdeki mitler mağdurların suçu bildirmemelerine neden olabilir (Boakye 2009, Popović 2017). Böylece o toplumda gerçekte var olan ÇCİ olduğundan daha az görülebilir ve söz konusu mağdurlar için gerekli yasal, sosyal ve sağlık desteğinin sağlanması engellenmiş olabilir (Cromer ve Freyd 2009, Cromer ve Goldsmith 2010). Nitekim Tang ve Yan (2004) ÇCİ mitlerinin ÇCİ'yi önlemede ve müdahale etmede bir engel olduğunu vurgulamaktadırlar.

ÇCİ mitleri konusundaki ilgili alanyazın incelendiğinde; medyada (Popović 2017), toplumda (Cossins ve ark. 2009, Pereda ve ark. 2012, Zafar ve Ross 2013, Popović 2017, Klettke ve Mellor 2018), ebeveynlerde (Ige ve Fawole 2011), hukuk alanında çalışanlarda (Prince ve ark. 2018) ve hatta psikologlarda (Finnilä-Tuohimaa ve ark. 2008) ÇCİ mitlerinin olduğu saptanmıştır. Görülmektedir ki, mitler, meslek veya eğitim düzeyi ne olursa olsun toplumun birçok kesiminde görülebilmektedir. Özellikle istismarcı ve mağdur açısından ele alındığında hukuk ve/veya psikoloji alan çalışanlarında mitlerin var olması konunun önemini ve karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Şöyle ki, ÇCİ mağduruna hizmet sunması olası bu meslek gruplarında dahi mitlerin olması mağdura sunulacak desteğin niteliğini olumsuz yönde etkileyebilir ve yanlış müdahalelerin oluşmasına neden olabilir.

ÇCİ mitlerine sahip olma her ne kadar toplumun her kesiminde görülse de düzey açısından farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, cinsiyet, mitlere sahip olmanın önemli bir yordayıcısıdır. Tecavüz mitlerinde olduğu gibi (ör. Jones ve ark. 1998), kadınlara kıyasla erkek katılımcıların ÇCİ mitlerini daha çok kabul ettikleri ve ÇCİ için mağdura daha fazla sorumluluk attettikleri bilinmektedir (Finnilä-Tuohimaa ve ark. 2008, Cossins ve ark. 2009, Cromer ve Freyd 2009). Ancak bazı araştırmalarda ise cinsiyet konusunda farklı bulgular mevcuttur. Örneğin, Tang ve Yan'ın (2004) çalışmasında cinsiyete göre mit kabulünde bir fark belirlenmemişken yaşça büyük, evli, düşük eğitim düzeyine ve düşük aylık gelire sahip olanların daha fazla mite sahip oldukları saptanmıştır.

ÇCİ mit kabulündeki cinsiyet farklılığının temel nedenlerinden biri empati göstermedeki cinsiyet farkıdır (Diehl ve ark. 2014). Empati, bireyin mağdurlara yönelik tutumlarını etkileyebilecek önemli bir unsurdur. Önceki çalışmalar, empati becerilerinin bireylerin cinsel saldırıyı yorumlama şeklini etkileyebileceğini vurgulamıştır (Jones ve ark.

1998, Potts 2009, Osman 2011, Diehl ve ark. 2014, Long 2018). Osman (2011) kadın mağdurlardan daha çok erkek mağdurlara yönelik empati düzeyinin daha yüksek olduğunu; tüm grubun erkek faillerden daha çok kadın faillelere empatik yaklaştığını ve erkek katılımcıların erkek faillelere daha çok empati sergilediğini ifade etmektedir. Long (2018) erkek üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında empatinin tecavüz mitlerini kabullenmeyi olumsuz yönde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, yine üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmada yüksek düzeyde empatinin cinsel şiddete yönelik düşük düzeydeki mitlerle ilişkili olduğu saptanmıştır (Diehl ve ark. 2014). Görüldüğü üzere, empati düzeyi ne kadar yüksekse, mitlerin kabulü o kadar düşük olmaktadır.

İlgili alanyazında ÇCİ mitlerini yordayan değişkenler üzerine sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır; çoğu araştırmanın da yetişkinlik döneminde yaşanan tecavüzlere yönelik mitler konusunda olduğu gözlenmektedir. Bu araştırmalarda tecavüz mitlerini kabul eden kişilerin düşmanca maskülinite özellikleri sergiledikleri (Burt 1980, Abbey ve ark. 2011), daha fazla maskülin cinsiyet rollerini kabul ettikleri (Burt 1980, Truman ve ark. 1996, Grubb ve Turner 2012) ve daha düşük eğitim düzeyine sahip oldukları (Burt 1980, Postmus ve ark. 2011) vurgulanmaktadır. Grubb ve Turner (2012) erkeklerin kadınlara göre tecavüz mitlerine daha fazla inandıklarını, mağduru daha fazla suçladıklarını ve geleneksel cinsiyet rollerini ihlal eden kadın mağdurların da diğer kadın mağdurlara göre daha fazla suçlandıklarını ifade etmektedirler. Bir başka ifade ile bu veya benzeri çalışmalarda erkek ve kadın katılımcılar arasında tecavüz mitleri konusunda istismarcıları korumaya yönelik tutumun ön planda olduğu, buna rağmen kadınların “gelenekçi kadın rolleri” kapsamında olumsuz bir şekilde değerlendirildiği ve suçlandığı ortaya konulmaktadır. Diğer yünden, önceki araştırmalarda katılımcıların istismar öyküsüne sahip olmasının (Miller ve ark. 2011), mağdura empatik yaklaşım sergilemelerinin (Muller ve ark. 1994, Potts 2009, Miller ve ark. 2011), mağdurun cinsiyetinin kadın olmasının (Xenos ve Smith 2001, Kassing ve Prieto 2003, Russell ve Hand 2017), katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek olmasının (Xenos ve Smith 2001) ve kadın rollerine ilişkin gelenekselci inançlara sahip olmamalarının (Xenos ve Smith 2001) tecavüz mağdurlarını daha az suçlamayı sağladığı belirlenmiştir. Benzer olarak, bireylerin ÇCİ konusunda bilgi düzeyinin yüksek olması, mağdura inanmalarını (Goodman-Delahunty ve ark. 2017) ve konuya ilişkin olumsuz tutum sergilemelerini etkileyen bir durumdur (Finnilä-Tuohimaa ve ark. 2008). Şöyle ki ÇCİ hakkındaki bilgi düzeyinin yüksek olması durumunda mağdura inanılmakta (Tang ve Yan 2004, Cromer 2006) ve istismarcı suçlu bulunabilmektedir (Goodman-Delahunty ve ark. 2017). Buradan hareketle, ÇCİ mitlerini kabul etmemenin ve daha az mit sahibi olmanın mağduru koruma ve destekleme konusunda kolaylaştırıcı etkisinin olabileceği ileri sürülebilir.

İlgili alanyazında birçok görüş, cinsel saldırının belirli bir toplum tipinde görülebilen sosyal bir fenomen olduğunu vurgulamaktadır (Stermac ve ark. 1990, Dobash ve Dobash 2003). Toplumların cinsiyete yönelik bakışını yansıtan temel faktörlerden biri ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik araştırmalar incelendiğinde ise toplumsal cinsiyet kalıplarının flört şiddetiyle (Foshee ve ark. 2001, Dobash ve Dobash 2003), aile-içi şiddetle (Dobash ve Dobash 2003) ve tecavüzle (Burt 1980, Dobash ve Dobash 2003) ilişkili olduğu belirtilmektedir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ırkçılığın, cinsiyetçiliğin, homofobinin, dini toleranssızlığın ve yaşlı kişilere ve sınıfsal ayrımcılığın tecavüz mitlerini kabulle ilişkili olduğu saptanmıştır (Aosved ve Long 2006). Klettke ve Mellor (2018) juri adayı katılımcılarla yaptıkları bir

çalışmada ÇCİ mitlerine ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik atıfların (ör. seksi kıyafet giyme) mağduru suçlamadaki rolüne işaret etmektedirler. Bu bulgular çocuğa yönelik şiddetten kadına yönelik şiddete her türlü şiddet davranışının belirli bir toplumsal zeminde daha fazla kabul gördüğünü, cinsiyetin ve kültürün bireyin sosyalleşmesinde ve tutumlarının oluşumundaki etkisini göstermektedir (Flood ve Pease 2009). Bu görüşle paralel olarak, Hall ve ark. (2000) çalışmalarında cinsel saldırganlığın kolektivist topluluklarda bağlamsal temelli olduğunu saptanmışlardır. Özellikle, ataerkil bir bağlamda, bazı olumsuz davranışları mazur göstermeye, normalleştirmeye veya önemsizleştirmeye hizmet edebilecek belirli inançların ve algıların gelişmesi muhtemeldir (Boakye 2009). Örneğin, ataerkil toplumlarda saldırganlık erkek rolünün bir parçası gibi görülebilmekte ve kadının mağdur olmayı kabul etmesine yol açabilmektedir (Hall ve Barongan 1997). Bu görüşle uygun olarak, Dobash ve Dobash (2003) feminizmle ilgili teorik tartışmalarında, ilişki şiddetinin kökeni olarak ataerkil bir toplumsal yapıyı tanımlarlar. Bu görüş, toplumsal cinsiyet rolü sosyalizasyonu, toplumsal eşitsizlikler ve güç ve kontrol bağlamında ilişki şiddetinin cinsiyete özgü bir açıklamasını öne sürer. Bu nedenle, feminist yaklaşım, kişilerarası şiddeti, geleneksel cinsiyet rollerine bağlılığı ve gücün ve kontrolün davranışsal ifadesini önlemenin anahtarı olarak tutum ve inançları hedefler. Feminist modelin yanı sıra bilişsel model açısından ele alındığında da mitler bir çeşit bilişsel çarpıtmalardır (Hall ve Barongan 1997) ve toplumsal cinsiyet rollerinin kavramsallaştırılması, gelecekteki davranışlar için bir çerçeve oluşturur (akt. Foshee ve ark. 2001). Bu teorilerin çoğunun merkezinde, kültürel inançların ve tutumların cinsel şiddeti meşrulaştırdığı ve kabul ettiği fikri yatmaktadır (Truman ve ark. 1996). İnsanın toplumsal bir varlık olduğu ve toplumsal değerlerin ve normların bireyi etkilediği göz önüne alındığında, tüm bu teorik açıklamaların hem ekolojik bakış açısıyla uyumlu olduğu (Bronfenbrenner 1979) hem de ÇCİ mitlerinin toplumdaki cinsiyetçilikle de ilişkili olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak, ÇCİ mitlerinin çalışılması aynı tecavüz mitlerinde olduğu (Aosved ve Long 2006) gibi cinsel şiddetin önlenmesinde, mağdurların bildirimlerine inanılmasında (Tang ve Yan 2004, Cromer ve Freyd 2009), mağdurlara olumlu yaklaşım sergilenmesinde ve onların ikincil travmaya maruz kalmalarının engellenmesinde (Tang ve Yan 2004) oldukça önemlidir. Yukarıdaki araştırmalar ışığında da empatinin (Potts, 2009) ve toplumsal cinsiyetçiliğin (ör. Cromer 2006; Cromer ve Freyd 2009) ÇCİ mitleriyle ilişkili değişkenler olabileceği düşünülmüştür. Gerek Türkiye'deki gerekse uluslararası alanyazında cinsiyetçiliğin ve empatinin ÇCİ mitlerini yordamasının incelendiği herhangi bir araştırmaya ulaşılmamıştır. Türkiye'nin ataerkil ve kolektivist bir toplum yapısına sahip olduğu göz önüne alındığında, ÇCİ mitlerini yordayan değişkenlerin belirlenmesinin hem bireysel hem de toplum düzeyinde yapılacak önleme çalışmalarına yön vereceği düşünülmektedir. Bir diğer yönden eğitim fakültesi öğrencilerinin çocuklara hizmet verecek bir meslek adayları olduğu ve ÇCİ'yi belirleme, müdahale etme ve önlemede görevleri olduğu düşünüldüğünde (Koçtürk, 2018), bu meslek adaylarında ÇCİ mitlerinin çalışılması çok önemlidir.

Türkiye'de yapılan çalışmalar öğretmen adaylarının (Doğan ve Bayar 2018) ÇCİ konusunda bilgi düzeylerinin istendik düzeyde olmadığını (Çakar ve Okuyan 2017, Aksoy ve Sural 2018, Bacıoğlu ve Kaya 2020), lisans döneminde büyük çoğunluğunun çocuk istismarı ve ihmali konusunda bir eğitim almadığını (Aksoy ve Sural 2018, Bacıoğlu ve Kaya 2020), cinsiyet yönünden kadın öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma konusunda erkeklere göre daha yüksek puan

aldıklarını (Pesen ve Epçaçan, 2021) göstermektedir. Dahası, öğretmen adaylarının ÇCI'yi bildirmeye yönelik tutumlarının düşük düzeyde olduğu ancak bilgi düzeyleri arttıkça güvenlerinin arttığı ve ÇCI'yi bildirmeye yönelik olumsuz tutumlarının azaldığı görülmektedir (Bacıoğlu ve Kaya 2020). Bunlara ek olarak, rasyonel karar verme stiline sahip öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeyleri değişebilmektedir (Pesen ve Epçaçan, 2021). Öte yandan, Türkiye'de farklı kültürel özellikler sergileyen bölgelerdeki üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının da bilgi düzeyleri farklılaşmaktadır (Bacıoğlu ve Kaya 2020). Ancak, söz konusu çalışmanın niteliği nedensel bir araştırma olmadığından öğretmen adaylarının bilgi düzeyindeki farklılaşmanın kültürel faktörlerden mi kaynaklı olduğu bilinmemektedir. Tüm bu sebeplerle, bu araştırmanın birinci amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinde cinsiyetçilik ve empati değişkenlerinin ÇCI mitlerini anlamlı olarak yordayıp yordandığını incelemektir. Buradan hareketle bu çalışmada "Eğitim fakültesi öğrencilerinde cinsiyetçilik ve empati değişkenleri ÇCI mitlerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?" sorusuna yanıt aranmıştır. Ayrıca bireylerin ÇCI mit düzeylerinin cinsiyete göre farklı olup olmadığını ortaya koymak da bu araştırmanın ikinci amacıdır. Bu amaçtan hareketle de "Eğitim fakültesi öğrencilerinin ÇCI mitlerine sahip olmalarında cinsiyete göre anlamlı fark var mıdır?" araştırma sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Örnekleme

Bu çalışmada örneklem sayısını belirlemek için minimum örneklem sayısı G*Power 3.1.9.4 programı ile hesaplanmıştır. Buna göre göre %95 istatistiksel güç ve 0.05 hata payı için olması gereken minimum örneklem sayısı 119 olarak hesaplanmıştır. Ancak kayıp değer ve uç değerlerle ilgili değerlendirmeler de göz önünde bulundurularak 275 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde "uygun örnekleme yöntemi" kullanılmıştır. Uygun örnekleme, hedef kitlenin kolay erişilebilirlik, coğrafi yakınlık, belirli bir zamanda bulunabilirlik veya katılmaya isteklilik gibi belirli pratik kriterleri karşılayan üyelerinin amaç için dahil edildiği bir olasılıksız veya rastgele olmayan örnekleme türüdür (Dörnyei 2007). Bu araştırmanın katılımcılarını bir kamu üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan 186'sı (%67.6) kadın ve 89'u (%32.4) erkek olmak üzere toplam 275 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin yaş ortalaması 22.1 (sd=1.5) olarak bulunmuştur. Katılımcıların gelir düzeyi 250 TL-13000 TL arasında değişmektedir.

Ölçekler

Bu çalışmada katılımcıların empati düzeylerini belirlemek için Toronto Empati Ölçeği (TEÖ; Spreng ve ark. 2009), cinsiyetçilik düzeyini belirlemek için Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇCDCÖ; Glick ve Fiske 1996) ve ÇCI mitlerini belirlemek için Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği (ÇCİMS; Koçtürk ve Kızıldağ 2018) kullanılmıştır.

Toronto Empati Ölçeği (TEÖ)

Bireylerin empati düzeylerini ölçmek amacıyla Spreng ve ark. (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Totan ve ark. (2012) tarafından yapılan Toronto

Empati Ölçeği'nin orijinal formu 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış formu ise 13 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek uyarlama çalışması üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olup, özgün formun tek faktörlü faktör yapısının Türk örnekleme doğrulandığı görülmüştür. TEÖ'nin bu çalışma kapsamında da iç tutarlık katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise uyum indeksi değerlerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Totan ve ark. 2012). Ölçek maddelerine “Diğer insanların başına gelen talihsizlikler beni çok etkilemez.”, “Birisi ağladığında sinir olurum.”, “Birisine haksızca davranıldığını gördüğümde, ona acımam.” ifadeleri örnek verilebilir. Ölçekten alınan yüksek puan bireylerdeki empati düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)

Cinsiyetçiliği ölçmek amacıyla Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Türkçe Formu kullanılmıştır. ÇDCÖ'nün orijinal formu 22 madde ve “korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik” olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Glick ve Fiske (1996) tarafından yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğini en iyi temsil eden faktör yapısının düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilikten oluşan iki faktör olduğu görülmüştür. Korumacı cinsiyetçilik; koruyucu ataerkillik, cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma ve heteroseksüel yakınlıktan oluşurken, düşmanca cinsiyetçilik ise baskıcı ataerkilliği, rekabetçi cinsiyetler arası farklılaştırmayı ve düşmanca heteroseksüelliği içermektedir. ÇDCÖ'den elde edilen yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek maddelerine “Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadır.”, “Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.”, “Erkekler kadınsız eksiktirler.” ifadeleri örnek verilebilir. Bu çalışma kapsamında da ölçeğin iç tutarlık katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği (ÇCİMÖ)

ÇCİMÖ bireylerin ÇCİ mitlerini belirlemek amacıyla Koçtürk ve Kızıldağ (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 22 maddeden ve “bildirim ve güvenilirlik” ile “istismarcının özellikleri” olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Test tekrar test güvenilirliği için düzeltilmiş korelasyon katsayıları birinci boyut için .89, ikinci boyut için .89'dur (Koçtürk ve Kızıldağ 2018). Maddeler, 1 (Tamamen katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılıyorum) arasında değişen yanıtlarla 5'li Likert tipindedir. ÇCİMÖ'den alınan yüksek puan bireylerin ÇCİ mitlerinin yüksekliğine işaret etmektedir. Uyum indeksi değerleri RMSEA = .084, SRMR = .07, RMR = .06, NFI = .91, NNFI = .94, CFI = .95, IFI = .95, RFI = .90, AGFI = .80 ve GFI = .84 olup; dolayısıyla ölçeğin indeksleri anlamlı bulunmuştur. Ölçek maddelerine “Cinsel istismara maruz kaldığını söyleyen çoğu çocuk yalan söylüyordur.”, “Kan bağının olduğu kişiler çocuğa cinsel istismarda bulunmaz.” ve “Bir kişinin istismarcı olup olmadığı dış görünüşüne bakılarak anlaşılabilir.” ifadeleri örnek verilebilir. Bu çalışma kapsamında da ölçeğin iç tutarlık katsayısı .92 olarak bulunmuştur.

İşlem

Bu çalışma, araştırmanın amacı doğrultusunda, Adıyaman Üniversitesi Eğitim

Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Bu çalışmanın verilerinin toplanabilmesi için Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne bağlı Etik Kurul'dan (Adıyaman Üniversitesi Etik Kurul Kararı, 18.12.2018 ve Sayı 2018/9-19) ve ilgili idari birimlerden uygulama gerekli izinler alınmıştır. Alınan etik kurul izni sonrası 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz dönemi Eylül ayında araştırmacılar Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki öğrencilerin hepsine ulaşılmaya çalışılmışlar ve ders saatinde sınıflara giderek araştırma hakkında bilgi vermişlerdir. Araştırmacılar tarafından öğrencilere araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Bazı öğrenciler zamanlarının olmadığını belirttiğinden ve veri toplama sürecinde okul devamsızlığı yaptıklarından çalışmaya katılamamışlardır. Bu sebeple, araştırmaya katılım oranı %98'dir. Katılım oranının bu derece yüksek olmasının da araştırma konusunun çocuklarla ilgili olmasından ve araştırmacılarından birinin aynı fakültede öğretim üyesi olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Ölçekleri doldururken katılımcılardan isim vb. kişisel bilgiler istenmemiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin de ölçek uygulaması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Veri toplama sürecinden sonra da ÇCİ'ye yönelik yanlış bilgi edinmemeleri (Koçtürk ve Kızıldağ 2018) amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan ve ÇCİ mitleri hakkında katılımcılara doğru bilgilerin yer aldığı bir broşür dağıtılmıştır.

İstatistiksel analiz

Eğitim fakültesi öğrencilerinin ÇCİ mitlerinin cinsiyetçilik ve empati değişkenleri tarafından yordanıp yordanmadığını ortaya koymak için korelasyon testi ve çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Ayrıca cinsiyete göre ÇCİ mitlerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemleri kullanılmıştır. İlişkisel modeller, iki veya daha fazla değişken arasındaki koordinat değişiminin varlığını veya düzeyini belirlemeyi amaçlayan modellerdir (McMillan ve Schumacher 2006). Buradan hareketle ÇCİ mitlerinde cinsiyete göre farklılık olup olmadığını belirlemek için çoklu regresyon analizi yöntemi ve bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerden empati tek boyutlu yapısıyla toplumsal cinsiyetçilik değişkeni de "korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik" olmak üzere iki boyutuyla analize dahil edilmiştir. Empati ve toplumsal cinsiyetçilik değişkenleri regresyon modeline aynı anda analiz edilmiştir çünkü ÇCİ mitlerini yordayıcılığı açısından benzer önem ve zamansal sıralama özelliğine sahiptir.

Verilerin analizinde SPSS 18 kullanılmıştır. Bu çalışmada çoklu regresyon analizi yapılmadan önce verilerin uç değerler, normallik analizleri ve regresyon analizlerinin doğrusallık ve çok değişkenli normallik varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde çarpıklık değerlerinin (-.06 ile 1.40) ve basıklık değerlerinin (0.48 ile 2.26) arasında olması nedeniyle veri dağılımının normal olduğu kabul edilmiştir. İncelenen çarpıklık ve basıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olması (Tabachnick ve Fidell, 2007) veri dağılımlarının normal olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasında otokorelasyon olup olmadığını incelemek için Durbin-Watson istatistiği incelenmiş (DW = 1.93 < 4) değişkenler arasında otokorelasyon olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda tolerans ve varyans şişkinlik değerlerine (VŞD) (en yüksek = 1.33 < 5) bakılarak regresyon analizinin varsayımları kontrol edilmiştir. Buradan hareketle, değişkenler arasında çoklu doğrusal

bağlantı göstermediği sonucuna varılmıştır (Gravetter ve Wallnau, 2007). Araştırmada hata payı .05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. ÇCİ mitlerinin cinsiyetçilik ve empati değişkenleriyle arasındaki korelasyona ve betimsel istatistiklere ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’deki korelasyon katsayıları incelendiğinde, ÇCİ mitleri ile sırasıyla korumacı cinsiyetçilik ($r = .23$), düşmanca cinsiyetçilik ($r = .265$) arasında pozitif yönde ilişki ve empati ($r = -.22$) ile arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte, korumacı cinsiyetçilik ile sırasıyla düşmanca cinsiyetçilik arasında ($r = .44$) ve empati arasında ($r = .09$) pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Son olarak, düşmanca cinsiyetçilik ile empati ($r = -.181$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Bu korelasyon değerlerinin düşük ve orta düzeyde olduğu (0.30-0.00 düşük; 0.70-0.30 orta) görülmektedir (Büyüköztürk, 2007). Bu ilişkilerin $p < .05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, değişkenler arasındaki ilişkinin kabul edilebilir bir ilişki düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Değişken	n (275)	%
Sınıf Düzeyi		
Birinci sınıf	62	22.5
İkinci sınıf	40	14.6
Üçüncü sınıf	66	24
Dördüncü sınıf	107	38.9
Medeni durum		
Evli / nişanlı	20	7.3
Flört ilişkisinin varlığı	70	25.5
Bekar	185	67.3

Tablo 2. Cinsiyetçilik, empati ve ÇCİ mitleri arasındaki korelasyon ilişkisine ait betimleyici istatistikler

	1	2	3	4	Ort.	Sd	Basıklık	Çarpıklık
1. Mit	1				32.30	10.84	1.40	2.26
2. Korumacı cinsiyetçilik	.23	1			39.39	10.41	-.09	-.50
3. Düşmanca cinsiyetçilik	.27	.44	1		37.00	11.20	-.06	-.48
4. Empati	-.22	.09	.18	1	54.47	6.43	-.76	.87

$p < .05$.

Üniversite öğrencilerinin ÇCİ mitlerinin yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur. Tablo 3’teki çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, ÇCİ mitleri ile cinsiyetçilik (korumacı ve düşmanca boyutlar) ve empati değişkenleri anlamlı bir ilişki içindedir ($R = .36$, $R^2 = .13$, $p = .00$). Aynı zamanda, cinsiyetçilik ile empati değişkenleri birlikte öğrencilerin ÇCİ mitlerindeki toplam varyansın yaklaşık %13’ünü açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre (Beta) yordayıcı değişkenlerin ÇCİ mitleri üzerindeki göreceli önem sırası empati, korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise hem cinsiyetçilik hem de empati değişkenlerinin ÇCİ mitleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Ayrıca, üniversite öğrencilerinin ÇCİ mitlerinin cinsiyete göre fark gösterip göstermediğine ilişkin bağımsız örneklem için t testi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukluk dönemi cinsel istismar mitlerini yordamaya ilişkin çoklu regresyon bulguları

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Binaryr</i>	<i>Kısmi r</i>
Sabit	39.19	6.07		6.46	.000		
Korumacı cinsiyetçilik	.20	.67	.19	2.95	.003	.18	.17
Düşmanca cinsiyetçilik	.14	.63	.14	2.18	.030	.13	.12
Empati	-.36	.99	-.22	-3.67	.000	-.22	-.21

$R^2 = .13$ ($p = .000$)

Tablo 4’te de görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinin ÇCİ mitleri cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir [$t(273) = -3.01$, $p = .001$]. Kadın öğrencilerin ÇCİ mitleri ($\bar{x} = 30.96$) erkek öğrencilere göre ($\bar{x} = 35.10$) daha düşüktür. Bu bulgu, ÇCİ mitleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak, bu çalışmada kadınların erkeklere kıyasla daha az mite sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Cinsiyete göre çocukluk dönemi cinsel istismar mitlerine ilişkin t testi bulguları

<i>Cinsiyet</i>	<i>n</i>	<i>X</i>	<i>Sd</i>	<i>df</i>	<i>t</i>
Kadın	186	30.96	9.86	275	-3.01*
Erkek	89	35.10	12.23		

* $p < .001$.

Tartışma

Bu çalışmada toplumsal cinsiyetçiliğin ve empati değişkenlerinin ÇCİ mitlerini yordayıp yordamadığı ve ÇCİ mitlerinin cinsiyete göre fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, empati ve toplumsal cinsiyetçilik değişkenlerinin ÇCİ mitlerini anlamlı olarak yordadığı ve ÇCİ mit düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazında ÇCİ mitlerini yordayan değişkenlere yönelik sınırlı sayıda araştırma varken, çoğu araştırma yetişkinlik döneminde yaşanan tecavüz mitleri konusundadır. Buradan hareketle, bu araştırmanın sonuçları daha çok bu bağlamda ele alınmıştır ve tartışılmıştır.

Bu çalışmada ele alınan empati değişkenin, tecavüz mitlerinde olduğu gibi ÇCİ mitlerini yordaması ilgili alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır (Diehl ve ark. 2014, Long 2018). Önceki çalışmalarda da empatinin tecavüz mitlerini kabullenmeyi olumsuz yönde yordadığı (Long 2018) ve yüksek düzeyde empatinin cinsel şiddete yönelik düşük düzeylerdeki mitlerle ilişkili olduğu (Diehl ve ark. 2014) saptanmıştır. Bununla birlikte, Osman (2011) tarafından yapılan bir çalışmada kadın mağdurlardan daha çok erkek mağdurlara yönelik empati düzeyinin daha yüksek olduğu; tüm grubun erkek faillerden daha çok kadın faillempatik yaklaştığı, erkek katılımcıların erkek faillempatik yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular mit kabulünde cinsiyet farklılığının ve empatinin ÇCİ olaylarını değerlendirmede önemine işaret etmiştir. Buna yönelik olarak da Diehl ve ark. (2014) bireylerin mit kabulündeki cinsiyet farklılığının temel nedeninin empati kurmadaki cinsiyet farklılığından kaynaklanabileceğini belirtmektedirler. Bu çalışmada da empati düzeyindeki yüksekliğin ÇCİ mitlerini olumsuz yönde yordaması mitlerin sadece “bilgi düzeyindeki eksiklik” olarak değerlendirilmeyeceğini, bireylerin bilgi düzeylerinin yanı sıra kişisel özelliklerinin de mit kabulünde etkisini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, ÇCİ konusunda bilgi

düzei yeterli olmayan iki kişiden (diğer koşullar sabit olmak şartıyla) empati düzei yüksek olan kişinin mit kabulü daha düşük düzeyde olacaktır. Kuramsal açıdan ele alındığında bu sonuç, bireylerin bilinmeyene yönelik atıflarında kişisel özelliklerinin ve geçmiş öykülerinin önemiyle açıklanabilir. Bu bulguların da savunmacı yüklem hipotezi (Muller ve ark. 1994) ile uyumlu olabileceği düşünülmektedir. Şöyle ki savunmacı yüklem hipotezine göre insanlar mağdurla olan benzerliklerine ve gelecekte bu olayın başlarına gelme olasılığına göre mağdurları suçlamaları artmakta veya azalmaktadır (Muller ve ark. 1994). Buna göre mağdurla kendilerini yakın hissedendenler mağduru suçlamaları azalmakta ve gelecekte başlarına gelme durumlarında kendilerini suçlamaktan korumaktadırlar.

ÇCİ mitlerini yordamada ele alınan toplumsal cinsiyetçilik değişkeni bu çalışmada düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik boyutlarında incelenmiş olup her iki değişkenin de ÇCİ mitlerini olumlu yönde yordadığı belirlenmiştir. Düşmanca cinsiyetçilik, kadının erkeğe göre zayıf ve ona bağımlı olarak algılanıp, daha düşük seviyede görülmesi ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalması iken korumacı cinsiyetçilik de (her ne kadar olumlu bir durummuş gibi gözükse de) geleneksel kalıp yargıları ve erkek egemenliğini destekleyen ve çoğunlukla kadına zarar veren bir cinsiyetçilik anlayışıdır (Sakallı-Uğurlu 2002). Bu çalışmanın sonucuna göre, korumacı cinsiyetçiliğin de aynı düşmanca cinsiyetçilik gibi mit kabulünde benzer yönde etkide bulunması korumacı cinsiyetçiliğin bir ölçüde düşmanca cinsiyetçiliği ört bas etmek ve bireylerin kendilerini daha iyi hissetmek için kullandığı bir önyargı (Sakallı-Uğurlu 2002) veya taktik olduğu görüşünü desteklemektedir. Türkiye'nin ataerkil bir toplum olduğu ve korumacı cinsiyetçiliğin ataerkillikten kaynaklandığı düşünüldüğünde (Sakallı-Uğurlu 2002), hangi amaç ve niyet ile olursa olsun cinsiyetçilik, değişen sosyolojik bağlamlara rağmen heteronormatif yapının ve eril hegemonik sistemin güçlenmesine yol açmaktadır (Şahin ve Birincioğlu 2020).

ÇCİ mitleri kadınlar ve erkekler tarafından farklı şekillerde kabul edilmekte ve anlaşılabilir. Örneğin, erkekler kadınlara kıyasla ÇCİ mitlerini daha çok kabul etmekte ve ÇCİ için mağdura daha fazla sorumluluk atfetmektedirler (Finnilä-Tuohimaa ve ark. 2008, Cossins ve ark. 2009, Cromer ve Freyd 2009). Aynı zamanda, Grubb ve Turner (2012) erkeklerin kadınlara göre daha fazla tecavüz mitlerini kabul ettiklerini, mağduru daha fazla suçladıklarını, geleneksel cinsiyet rollerini ihlal eden kadın mağdurların da diğer kadın mağdurlara göre daha fazla suçlandığını belirtmektedirler. Benzer olarak, başka bir çalışmada da maskülin cinsiyetçi rollerin ve kadın karşıtlığının (antifemininity) tecavüzü destekleyici inançları ve tutumları yordadığı belirlenmiştir (Truman ve ark. 1996). Ayrıca, istismar öyküsüne sahip olma (Miller ve ark. 2011), mağdura empatik yaklaşım sergilemenin (Muller ve ark. 1994, Potts 2009, Miller ve ark. 2011), mağdurun kadın olmasının (Xenos ve Smith 2001, Kassing ve Prieto 2003, Russell ve Hand 2017), eğitim düzeyinin yüksek olmasının (Xenos ve Smith 2001), kadın rollerine dair gelenekselci inançlara sahip olmamanın (Xenos ve Smith 2001) tecavüz mağdurlarını daha az suçlamayı sağladığı da ilgili alanyazında vurgulanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıplarının da flört şiddetiyle (Foshee ve ark. 2001, Dobash ve Dobash 2003), aile-içi şiddetle (Dobash ve Dobash 2003) ve tecavüzle (Burt 1980, Dobash ve Dobash 2003) ilgili olduğu belirtilmektedir. Klettke ve Mellor'ın (2018) araştırma bulguları da ÇCİ mitlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik atıfların (ör. seksi kıyafet giyme) mağduru suçlamadaki rolüne işaret etmektedir. Bu bulgular çocuğa yönelik şiddetten kadına yönelik şiddete her türlü şiddet davranışının

belirli bir toplumsal zeminde daha fazla kabul gördüğünü, cinsiyetin ve kültürün bireyin sosyalleşmesinde ve tutumların oluşumunda önemini göstermektedir (Flood ve Pease 2009). Bu görüşle paralel olarak, Hall ve ark. (2000) çalışmalarında cinsel saldırganlığın kolektivist topluluklarda bağlam temelli olduğunu ortaya koymuşlardır. Tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde ve ekolojik bakış açısıyla (Bronfenbrenner 1979) ele alındığında, gerek suç işleme ortamının oluşumunda (Hall ve Barongan 1997) gerekse suç davranışlarında mağdura/faile yönelik yaklaşımda toplum nezdinde çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Hall ve Barongan (1997) cinsel suç işlemenin fizyolojik, bilişsel, duygulanımsal ve gelişimsel sosyokültürel risk faktörleri için feminen ve çok kültürlü sosyalizasyonun empatiyi vurguladığı için koruyucu faktörler olabileceğini belirtmektedirler. Bunun için yaşam boyunca feminen ve çok kültürlü bir eğitimin cinsel saldırgan davranışları azaltabileceğini ve önleyebileceğini önermektedirler.

Ekolojik bakış açısından incelendiğinde cinsiyetçilik gibi inançların bireysel düzeyde değişmesi ailesel, toplum ve kültür düzeyinde etkiye yol açabilir (Aosved ve Long 2006). Bireyi etkileyen sistemlerden biri olan okullarda öğretmenlerin %65.3'ünün ÇCİ konusunda eğitim almadığı, %90.7'sinin ÇCİ'yi belirleme konusunda bilgi düzeyinin yetersiz olduğu belirlenmiştir (Márquez-Flores ve ark. 2016). Öğretmenlerin istismarcı profiline dair çeşitli çarpıtmalarının olduğu, çoğu ÇCİ olayının şiddet içerdiği gibi yanlış inançlarının olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, bu çalışmadaki öğretmen adaylarında olduğu gibi öğretmenlerin ÇCİ konusunda bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını göstermektedir (Márquez-Flores ve ark. 2016). ÇCİ'yi önlemede, belirlemede ve mağdura uygun yaklaşım sergilemede öğretmenlerin rollerinin ne kadar önemli olduğu ve mağdurda ikincil travmaya yol açabilecekleri (Koçtürk 2018) göz önüne alındığında öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde feminen bir bakış açısıyla ÇCİ konusunda eğitim almalarının yararlı olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca önceki çalışmalarda mağdurlara hizmet sunan psikolog gibi ruh sağlığı çalışanlarında da mitlerinin olduğu ve olumsuz tutumlara sahip oldukları (ör. Finnilä-Tuohimaa ve ark. 2008) göz önüne alındığında, bu eğitimlerin çocuklara doğrudan hizmet sunacak meslek elemanları başta olmak üzere toplumun her kesimine psikoeğitimlerin uygulanması mitlerin ortadan kaldırılması ve bu mitler yerine istismar ile ilgili doğru bilgilerin kabulünün sağlanmasında yararlı olabilir. Ayrıca, bu kapsamda empati becerilerini kazandırma gibi eğitimlerin mağdurlara olumlu tutum sergilemede faydalı olabileceği (Potts 2009) durumundan hareketle toplum nezdinde bu çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, çocuklarla çalışan meslek gruplarına çevrimiçi (Man-Ging ve ark. 2015) veya yüzyüze (ör. video gösterimi; O'Donohue ve ark. 2003) eğitim programları uygulanabilir ve cinsiyetçi inançları ile mağdurlara, istismarcılara ve ÇCİ olaylarına özgü sahip oldukları mitler değiştirilebilir (Postmus ve ark. 2011, Potts 2009) ve empati düzeyleri (Potts 2009) artırılabilir.

Yukarıda sunulan önemli sonuçları ile birlikte bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, bu çalışma üniversite öğrencilerinden sadece öğretmen adayları üzerinde yapılmıştır. Çocuklara hizmet sunacak diğer meslek adaylarıyla veya hizmet sunan meslek elemanlarının ÇCİ mit düzeyleri ve bu ÇCİ mitlerini yordayan diğer değişkenler (ör. sınıf düzeyi, travma geçmişi) incelenebilir. İkinci olarak, bu çalışma Türkiye'de az gelişmişlik düzeyinde bulunan ve orta büyüklükte bir üniversitede gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar çalışmanın yapıldığı üniversite Türkiye'nin ataerkil yapısını yansıtan bir üniversite olabileceği gösterse de ilerideki çalışmalarda farklı bölgede veya başarı derecesinde olan üniversitelerde de çalışma tekrarlanabilir. Üçüncü olarak, bu çalışmada katılımcıların geçmiş travma öyküsü, eğitim alma durumları, yaşam

boyu ÇCI mağduru/faile ile karşılaşma durumları gibi faktörler incelenmemiştir. Bu faktörlerin mağdurlara yönelik empatik tutumu etkileyebileceği göz önüne alındığında ilerideki çalışmalarda bu faktörler değerlendirilebilir.

Sonuç

Türkiye’de ilk kez gerçekleştirilen bu çalışma ile empatinin ve toplumsal cinsiyetçiliğin ÇCI mitlerini yordadığı ve cinsiyete göre fark gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuç ÇCI’yi önlemede ve mağdurlara uygun yaklaşım sergilemede sadece bireysel düzeyde önleme çalışmalarının yeterli olmayacağını, mutlaka toplum düzeyinde de çalışmalara ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir. Bu kapsamda ileride yapılacak çalışmalarda bu değişkenlere yönelik yapılacak eğitimlerin ÇCI mitlerini kabulde etkisi incelenebilir. Ayrıca, ataerkilliğin ve toplumsal cinsiyetçiliğin ÇCI’nin oluşumunda ve mağdurlara yaklaşımdaki etkisi düşünüldüğünde gerek ailede gerekse okul gibi toplumsal alanlarda, medyada ve toplumsal yapılarda çocukluktan itibaren bireylerin feminen ve çok kültürlü bir eğitim anlayışı ile eğitilmeleri sağlanabilir. Buna yönelik yasal düzenlemeler yapılabilir ve geniş çaplı toplumsal kampanyalar oluşturulabilir. Örneğin, öğretmen adaylarının meslek hayatlarına girmeden önce ÇCI konusunda eğitim almaları zorunlu hale getirilebilir. Ayrıca cinsiyet ayrımcılığına karşı caydırıcı tedbirler alınabilir. Son olarak, bilindiği gibi empati, kişisel bir özellikten çok durumsaldır. Başka bir deyişle, bireyler belirli bir duruma göre empatik bir tutum sergileyebilir ve bazen hiç kimseye empati gösteremezler (ör. Brown ve ark. 2012). Bu bağlamda, gelecekteki araştırmalarda, hangi katılımcı özelliklerinin ÇCI mağdurlarına yönelik empatik tutumları artırdığı; başka bir deyişle, empati düzeyi ile ÇCI mitleri arasındaki ilişkileri etkileyen aracı değişkenlerin neler olduğu (ör. istismar geçmişi, eğitim düzeyi, ÇCI mağduru/faile benzerlik) incelenebilir.

Kaynaklar

- Abbey A, Jacques - Tiura AJ, LeBreton JM (2011) Risk factors for sexual aggression in young men: An expansion of the confluence model. *Aggress Behav*, 37:450-464.
- Aksoy N, Sural ÜÇ (2018) Sınıf öğretmeni adaylarının çocuğun korunma hakkına yönelik bilgileri ve eğitim ihtiyaçları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5:66-89.
- Aosved AC, Long PJ (2006) Co-occurrence of rape myth acceptance, sexism, racism, homophobia, ageism, classism, and religious intolerance. *Sex Roles*, 55:481-492.
- Bacıoğlu SD, Kaya Z (2020) Öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmaline ilişkin bilgi düzeyleri ile çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirme tutumlarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17:894-925.
- Boakye KE (2009) Culture and nondisclosure of child sexual abuse in Ghana: A theoretical and empirical exploration. *Law Soc Inq*, 34:951-979.
- Bronfenbrenner U (1979) *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA, Harvard University Press.
- Brownmiller S (2013) *Against Our Will: Men, Women and Rape*. New York, NY, Open Road Media.
- Burt MR (1980) Cultural myths and supports for rape. *J Pers Soc Psychol*, 38:217-230.
- Büyüköztürk Ş (2007) *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Cossins A, Goodman-Delahunty J, O'Brien K (2009) Uncertainty and misconceptions about child sexual abuse: Implications for the criminal justice system. *Psychiatr Psychol Law*, 16:435-452.
- Cromer LD (2006) *Factors That influence the believing of child sexual abuse disclosure (Doctoral dissertation)*. Oregon, University of Oregon.

- Cromer LD, Freyd JJ (2009) Hear no evil, see no evil? Associations of gender, trauma history, and values with believing trauma vignettes. *Anal Soc Issues Public Policy*, 9:85-96.
- Cromer LD, Goldsmith RE (2010) Child sexual abuse myths: Attitudes, beliefs, and individual differences. *J Child Sex Abus*, 19:618-647.
- Çakar FS, Okuyan HY (2017) Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44: 250-275.
- Diehl C, Glaser T, Bohner G (2014) Face the consequences: Learning about victim's suffering reduces sexual harassment myth acceptance and men's likelihood to sexually harass. *Aggress Behav*, 40:489-503.
- Dobash RE, Dobash RP (2003) *Women, Violence and Social Change*. London, Routledge.
- Doğan T, Bayar Ö (2018) Çocuk cinsel istismarı: Geleceğin öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanları ne kadar biliyor? *Journal of International Social Research*, 11:571-581.
- Dörnyei Z (2007) *Research Methods in Applied Linguistics*. New York, Oxford University Press.
- Flood M, Pease B (2009) Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma Violence Abuse*, 10:125-142.
- Foshee VA, Linder F, MacDougall JE, Bangdiwala S (2001) Gender differences in the longitudinal predictors of adolescent dating violence. *Prev Med*, 32:128-141.
- Finnilä - Tuohimaa K, Santtila P, Björnberg L, Hakala N, Niemi P, Sandnabba K (2008) Attitudes related to child sexual abuse: Scale construction and explorative study among psychologists. *Scand J Psychol*, 49:311-323.
- Glick, P, Fiske TS (1996) The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *J Pers Soc Psychol*, 70:491-512.
- Goodman-Delahunty J, Martschuk N, Cossins A (2017) Validation of the Child Sexual Abuse Knowledge Questionnaire. *Psychol Crime Law*, 23:391-412.
- Gravetter FJ, Wallnau LB (2007) *Statistics for the Behavioral Sciences (7. Ed.)*. Belmont, Thomson Wadsworth.
- Grubb A, Turner, E (2012) Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. *Aggress Violent Behav*, 17:443-452.
- Hall GCN, Barongan C (1997) Prevention of sexual aggression: Sociocultural risk and protective factors. *Am Psychol*, 52:5-14.
- Hal GCN, Sue S, Narang DS, Lilly RS (2000) Culture-specific models of men's sexual aggression: Intra-and interpersonal determinants. *Cultur Divers Ethnic Minor Psychol*, 6:252-267.
- Hestick H, Perrino CS (2009) African-American undergraduates' perceptions and attributions of child sexual abuse. *J Child Sex Abus*, 18:61-77.
- Ige OK, Fawole OI (2011) Preventing child sexual abuse: parents' perceptions and practices in urban Nigeria. *J Child Sex Abus*, 20:695-707.
- Jones ME, Russell RL, Bryant FB (1998) The structure of rape attitudes for men and women: A three-factor model. *J Res Pers*, 32:331-350.
- Karasar N (2012) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Kassing LR, Prieto LR (2003) The rape-myth and blame-based beliefs of counselors-in-training toward male victims of rape. *J Couns Dev*, 81:455-461.
- Kgalema L (2002) Victim awareness and trauma management in metropolitan police services. Centre for the Study of Violence and Reconciliation. Retrieved from <https://csvr.org.za/docs/policing/victimawareness.pdf>
- Klettke B, Mellor D (2018) The effects of victim age, perceiver gender, and parental status on perceptions of victim culpability when girls or women are sexually abused. *Violence Against Women*, 24:650-667.
- Koçtürk N (2018) Çocuk ihmali ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5:38-47.
- Koçtürk N, Kızıldağ S (2018) Çocukluk Dönemi Cinsel İstismarına İlişkin Mitler Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30:778-808.
- Long AD (2018) *An empathy prime study of narcissism and rape myth acceptance among heterosexual college males (Doctoral dissertation)*. Washington DC, American University.
- Man-Ging CI, Böhm B, Fuchs KA, Witte S, Frick E (2015) Improving empathy in the prevention of sexual abuse against children and youngsters. *J Child Sex Abus*, 24:796-815.

- Márquez-Flores MM, Márquez-Hernández VV, Granados-Gómez G (2016) Teachers' knowledge and beliefs about child sexual abuse. *J Child Sex Abus*, 25:538-555.
- McMillan JH, Schumacher S (2006) *Research in education: Evidence-based inquiry* (6th ed.) Boston, MA, Allyn and Bacon.
- Mendel MP (1995) *The Male Survivor*. Thousand Oaks, CA, Sage
- Miller AK, Amacker AM, King AR (2011) Sexual victimization history and perceived similarity to a sexual assault victim: A path model of perceiver variables predicting victim culpability attributions. *Sex Roles*, 64:372-381.
- Muller RT, Caldwell RA, Hunter JE (1994) Factors predicting the blaming of victims of physical child abuse or rape. *Can J Behav Sci*, 26:259-279.
- O'Donohue W, Yeater EA, Fanetti M (2003) Rape prevention with college males: The roles of rape myth acceptance, victim empathy, and outcome expectancies. *J Interpers Violence*, 18:513-531.
- Osman SL (2011) Predicting rape empathy based on victim, perpetrator, and participant gender, and history of sexual aggression. *Sex Roles*, 64:506-515.
- Pereda N, Arch M, Guerra-González R, Llerena G, Berta-Alemany M, Saccinto E et al (2012) Knowledge and beliefs on child sexual abuse by Spanish university students. *Ann Psychol*, 28:524-531.
- Pesen A, Epeçcan U (2021) Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32:121-140.
- Prince ER, Andrews SJ, Lamb ME, Foster JL (2018) The construction of allegedly abused children's narratives in Scottish criminal courts. *Psychol Crime Law*, 24:621-651.
- Popović S (2017) Media role in supporting child sexual abuse myths and stereotypes: Content analysis of online ÇÇİ news and comments. In *Child maltreatment & well-being: Contemporary issues, research & practice* (pp. 62-63) Retrieved from <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?rad=885997>
- Postmus JL, McMahon S, Warrener C, Macri L (2011) Factors that influence attitudes, beliefs, and behaviors of students toward survivors of violence. *J Soc Work Educ*, 47:303-319.
- Potts E. D (2009) *Responding to reported rapes: A comparison of human services students' attitudes, knowledge, and counseling skills* (Doctoral dissertation). Minneapolis, MN, Capella University.
- Russell KJ, Hand CJ (2017) Rape myth acceptance, victim blame attribution and Just World Beliefs: A rapid evidence assessment. *Aggress Violent Behav*, 37:153-160.
- Sakallı-Uğurlu N (2002) Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17:47-58.
- Spreng RN, McKinnon MC, Mar RA, Levine B (2009) The Toronto Empathy Questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *J Pers Assess*, 91:62-71.
- Stermac LE, Segal ZV, Gillis R (1990) Social and cultural factors in sexual assault. In *Handbook of Sexual Assault* (Eds WL Marshall, DR Laws, HE Barbaree): 143-159. Boston, MA, Springer.
- Şahin Z, Birincioğlu Y (2020) Toplumsal cinsiyet ve medya: Şule Çet'in şüpheli ölümü üzerine haberlerin eleştirel söylem analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7:189-216.
- Tabachnick BG, Fidell LS (2007) *Using Multivariate Statistics* (5th ed.) Boston, Pearson/Allyn & Bacon.
- Tang CSK, Yan ECW (2004) Intention to participate in child sexual abuse prevention programs: A study of Chinese adults in Hong Kong. *Child Abuse Negl*, 28:1187-1197.
- Totan T, Doğan T, Sapmaz F (2012) The Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 46:179-198.
- Truman DM, Tokar DM, Fischer AR (1996) Dimensions of masculinity: Relations to date rape supportive attitudes and sexual aggression in dating situations. *J Couns Dev*, 74:555-562.
- Xenos S, Smith D (2001) Perceptions of rape and sexual assault among Australian adolescents and young adults. *J Interpers Violence*, 16:1103-1119.
- Zafar S, Ross EC (2013) Perceptions of childhood sexual abuse survivors: Development and initial validation of a new scale to measure stereotypes of adult survivors of childhood sexual abuse. *J Child Sex Abus*, 22:358-378.

Yazarların Katkıları: Yazarlar çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladıklarını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduklarını kabul etmişlerdir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Araştırma için Adıyaman Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Tüm katılımcılar aydınlatılmış onam vermişlerdir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Authors Contributions. Authors attest that they have made an important scientific contribution to the study and have assisted with the drafting or revising of the manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: Ethical approval was obtained from Adıyaman University Faculty of Medicine Ethics Committee for the study. All participants gave informed consent.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.